

Sözcükte Anlam

Bir sözcüğün anlamını **cümlelerin içinde** ararsın. Gerçek, mecaz, terim anlam ile eş, zıt, sesteş ve çok anlamlı sözcükler bu konunun **yedi** başlığıdır.

1 Gerçek, Mecaz, Terim

- Gerçek: ilk akla gelen asıl anlam.
- Mecaz: benzetmeyle kazanılan yeni anlam.
- Terim: bir bilim ya da sanat dalına özgü anlam.
- Sıcak çorba (gerçek), sıcak karşılama (mecaz).

2 Eş ve Zıt Anlamlı

- Eş anlamlı: yazılışı farklı, anlamı aynı.
- cevap – yanıt, misafir – konuk, akıl – us
- Zıt anlamlı: anlamca birbirinin karşıtı.
- Olumsuz ek zıt anlam kurmaz: gelmek – gitmek.

3 Sesteş Sözcükler

- Yazılışı aynı, anlamları ilgisiz.
- yüz: organ / 100 sayısı / yüzmek
- yaz: mevsim / yazmak
- çay: içecek / küçük akarsu

4 Çok Anlamlı Sözcükler

- Anlamları birbirine bağlıdır.
- göz: organ, iğne gözü, dolap gözü
- ayak: organ, masanın ayağı
- Yeni anlam asıl anlamdan doğar.

5 Püf Noktaları

- Sözcüğü cümlelerin içinde değerlendir.
- Gerçek anlam saçma oluyorsa mecazdır.
- İlişki varsa çok anlamlı, yoksa sesteş.

Sesteş mi, Çok Anlamlı mı?

Sözcük	Anlamları	İlişki	Sonuç
yüz	organ / 100 sayısı	Yok	Sesteş
yaz	mevsim / yazmak	Yok	Sesteş
çay	içecek / küçük akarsu	Yok	Sesteş
göz	organ / iğne gözü	Var	Çok anlamlı
ayak	organ / masa ayağı	Var	Çok anlamlı

ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

Sözcükte Anlam: adım adım 5 örnek

ÖRNEK 1 GERÇEK - MECAZ

"İğne parmağıma battı." ve "Sözleri yüreğime battı." cümlelerinde "battı" hangi anlamdadır?

1. cümlede iğne gerçekten deriye girer.
2. cümlede söz yüreğe gerçekten giremez.
3. 2. cümlede anlam "incitti" olur.

Cevap: 1. cümle gerçek, 2. cümle mecaz anlam.

ÖRNEK 2 TERİM ANLAM

"Öğretmen tahtaya dik bir açı çizdi." cümlesinde "açı" hangi anlamdadır?

1. Cümle bir geometri çizimini anlatır.
2. Açı, matematik dersine özgü bir kavramdır.
3. "Benim açımdan" kullanımından farklıdır.

Cevap: Terim anlam.

ÖRNEK 3 SESTEŞ - ÇOK ANLAMLI

"Çayın kenarında piknik yaptık." cümlesindeki "çay" sesteş midir, çok anlamlı mı?

1. Birinci anlam: içilen sıcak içecek.
2. İkinci anlam: küçük akarsu, dere.
3. İki anlam arasında ilişki kurulamıyor.

Cevap: Sesteş (eş sesli).

ÖRNEK 4 EŞ - ZİT ANLAMLI

"Misafir erken geldi." cümlesinde "misafir" in eş anlamlısını, "erken" in zıt anlamlısını bul.

1. Misafir ile anlamca aynı sözcük: konuk.
2. Erken sözcüğünün karşıtı: geç.
3. Olumsuzluk eki kullanılmaz.

Cevap: konuk / geç

ÖRNEK 5 MECAZ ANLAM

"Kardeşim bana soğuk davrandı." cümlesinde "soğuk" hangi anlamdadır?

1. Soğuk, gerçek anlamda "sıcaklığı düşük" demektir.
2. Bir davranışın sıcaklığı ölçülemez.
3. Anlam "ilgisiz, sevgisiz" olur.

Cevap: Mecaz anlam.

MİNİ TEST

Sözcükte Anlam: 10 soruda kendini dene

Ad Soyad:

Tarih:

Doğru / Yanlış:

1. Hangi cümlede "tatlı" sözcüğü gerçek anlamdadır?

- A) Kardeşim çok tatlı bir çocuk.
B) Bize tatlı bir dille seslendi.
C) Bu kurabiye çok tatlı olmuş.
D) Aramızda tatlı bir sohbet geçti.

3. Hangi cümlede "soğuk" sözcüğü mecaz anlamdadır?

- A) Soğuk suyla elini yıkadı.
B) Bana soğuk bir selam verdi.
C) Kışın hava çok soğuk olur.
D) Buzdolabındaki süt soğuk.

5. Hangi cümlede "açı" sözcüğü terim anlamdadır?

- A) Olaya bir de benim açımdan bak.
B) Her açıdan düşünmek gerekir.
C) Üçgenin iç açılarını topladık.
D) Konuya farklı bir açıdan yaklaştı.

7. Hangisi eş anlamlı bir sözcük çiftidir?

- A) uzun - kısa
B) konuk - misafir
C) gelmek - gitmek
D) iyi - kötü

9. Hangi sözcük, anlamları arasında ilgi olmadığı için sesteştir?

- A) göz (organ - iğne gözü)
B) ayak (organ - masa ayağı)
C) yüz (organ - 100 sayısı)
D) ağız (organ - şişenin ağzı)

2. Hangi cümlede "kırmak" sözcüğü gerçek anlamdadır?

- A) Top, pencerenin camını kırdı.
B) Sözlerinle arkadaşını kırdın.
C) Bu haber hevesimi kırdı.
D) Kimsenin kalbini kırma.

4. Hangi cümlede "ağır" sözcüğü mecaz anlamdadır?

- A) Bu çanta çok ağır.
B) Ağır kutuyu birlikte taşıdık.
C) Dolap yerinden oynamayacak kadar ağır.
D) Öğretmenin sözleri bana ağır geldi.

6. "Yanıt" sözcüğünün eş anlamlısı hangisidir?

- A) cevap
B) soru
C) konu
D) ses

8. "Gelmek" sözcüğünün zıt anlamlısı hangisidir?

- A) gelmemek
B) varmak
C) dönmek
D) gitmek

10. "Dolabın alt gözüne kitapları koydum." cümlesindeki "göz" için hangisi doğrudur?

- A) Sesteştir, anlamı organdır.
B) Çok anlamlıdır, "bölme" anlamındadır.
C) Terim anlamlıdır.
D) Zıt anlamlıdır.

Cevap anahtarı

1. C · Kurabiye'nin tadı anlatıldığı için "tatlı" gerçek anlamdadır.
3. B · Selamın sıcaklığı ölçülmez; "soğuk" burada "ilgisiz" demektir.
5. C · Üçgenin açıları matematiğe özgü bir kavramdır.
7. B · Diğer çiftler zıt anlamlıdır.
9. C · Organ olan yüz ile 100 sayısı arasında bağ yoktur.

2. A · Cam gerçekten parçalanır; diğerlerinde anlam "üzmek"tir.
4. D · Sözlerin kilosuna olmaz; "ağır" burada "incitici" anlamındadır.
6. A · Yanıt ile cevap aynı anlamı taşır.
8. D · Olumsuzluk eki zıt anlam kurmaz; karşıtı "gitmek"tir.
10. B · Dolap gözü, göz sözcüğünün asıl anlamına bağlı yeni bir anlamdır.

Konunun tam anlatımı ve daha fazla soru:

tahtaapp.com/blog/dersler/5-sinif-turkce-sozcukte-anlam-konu-anlatimi